

та виборчі технології: [навч.-метод. посіб.] / М. Й. Варій. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 400 с.

9. Гуйтор М. М. Регіональні особливості застосування виборчих технологій в Україні (на прикладі Чернівецької та Закарпатської областей) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / М. М. Гуйтор. – Чернівці, 2008. – 20 с.

10. Золотухін Е. В. Політичний маркетинг у сучасній Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Е. В. Золотухін. – Д., 2008. – 16 с.

11. Зубрицька Л. Й. Міф як феномен сучасної політики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.01 «Теорія та історія політичної науки» / Л. Й. Зубрицька. – К., 2005. – 14 с.

12. Королько В. Г. Передвиборна комунікаційно-агітаційна кампанія: політичний феномен, структура, функції / В. Г. Королько // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1. – С. 80–100.

13. Малкин Е. Политические технологии / Е. Малкин, Е. Сучков. – М. : Русская панорама, 2006. – 680 с.

14. Міфи України. За кн. Г. Булашева «Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях»: навч. посіб. / [пер. Ю. Буряка]. – К. : Довіра, 2006. – 383 с.

15. Мокан В. І. Чинники ефективності виборчих технологій в Україні / В. І. Мокан // Гілея (науковий вісник) : Збірник наукових праць. – К. : ВІРУАН, 2010. – Випуск 34. – С. 333–340.

Черноус А. В. Специфика реализации политического мифа на выборах

В статье исследуется политический миф, и его специфика реализации на выборах. В частности, сделан акцент на СМИ, которые являются главным средством реализации мифа. Отмечается, в реализации политического мифа на выборах обусловлены тем, что в настоящее время миф основывается на необходимости постоянного энергетического наполнения.

Ключевые слова: политический миф, коммуникативная функция, избирательная кампания, политический избирательный миф.

Chornous A. V. Specificity of political myth in elections

The article examines the political myth and its specific implementation during elections. In particular, focuses on the media, which are the main means of myth. It is noted for implementing political myth in the election are determined by the fact that at this time the myth is based on the need of constant energy content.

Keywords: political myth, communicative function, campaign, political election myth.

References

Antologija ukraïns'kogo mifu : Etiologichni, kosmogonichni, antropologichni, teogonichni, soljarni, lunarni, astral'ni, kalendarni, istorichni mifi: u 3 t. [Anthology of Ukrainian myth: etiological, cosmogony, anthropology, teogonichni, solar, lunarny, astral, calendar, historical myths: in 3 volumes], 2006. Navchal'na kniga – Bogdan publ, Ternopil'.

Baronin A. S., 2006. *Pravila igry v igre bez pravil. Predvybornye tehnologii v Ukraine* [The rules of the game without rules. Election technologies in Ukraine], Granda Publishing, Praha.

Bart R., 2008. *Mifologija* [Mythology], Akademicheskij proekt publ, M.

Berezovec' T. V., 2003. 'Efektivnist' negativnoi politichnoi reklami v Ukraïni [The effectiveness of negative political advertising in Ukraine], *Visnik Kiïvs'kogo nacional'nogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Ser.: Filozofija. Politologija* [Bulletin of the Kiev National University named after Taras Shevchenko. Philosophy. Political Science], Vip. 11, pp. 42–43. K.

Buchin M. A., 2007. *Resursi viborchoï kampanii ta osoblivosti ih vikoristannja v Ukraïni: avtoref. dis* [Resources election campaign and especially their use in Ukraine]. L.,

Burkut I. G., 2009. *Viborchi tehnologii: regional'nij dosvid* [Election technologies: regional experience], Vidavnicnij dim «Bukrek» publ, Chernivci

Bushans'kij V. V., 2009. *Eстетика politichnoi vladi: monografija* [Aesthetics of political power: the monograph], Vid. PARAPAN publ, K.

Gujtor M. M., 2008. *Regional'ni osoblivosti zastosuvannja viborчих tehnologij v Ukraïni (na prikladi Chernivec'koï ta Zakarpats'koï oblastej): avtoref. dis* [Regional characteristics of the use of electoral technologies in Ukraine (for example, Chernivtsi and Transcarpathian regions)]. Chernivci

Koroľko V. G., 2002. 'Peredviborna komunikacijno-agitacijna kampanija: politichnij fenomen, struktura, funkicii' [The election of communication and propaganda campaign: a political phenomenon, structure, functions], *Sociologija: teorija, metodi, marketing* [Sociology: Theory, Methods, Marketing], № 1, pp. 80–100.

Malkin E., 2006. *Politicheskie tehnologii* [Political Technologies], Russkaja panorama publ, M.

Mokan V. I., 2010. 'Chinniki effektivnosti viborчих tehnologij v Ukraïni' [Efficiency factors of electoral technologies in Ukraine], *Gileja: Zbirnik naukovih prac'* [Gilea: Proceedings], VIRUAN publ, Vipusk 34. pp. 333–340, K.

Mifi Ukraïni, Ukraïns'kij narod u svoih legendah, religijnih pogljadah ta viruvannjah [Myths of Ukraine, the Ukrainian people in their legends, religious views and beliefs], 2006, Dovira publ, K.

Varij M. J., 2003. *Politiko-psihologichni peredviborni ta viborchi tehnologii* [Political and psychological campaign and election technologies], El'ga, Nika-Centr publ, K.

Zolotuhin E. V., 2008. *Politichnij marketing u suchasnij Ukraïni: avtoref. dis* [Political Marketing in today's Ukraine]. D.

Zubric'ka L. J., 2005. *Mif jak fenomen suchasnoi politiki: avtoref. dis* [Myth as a phenomenon of modern politics]. K.

Надійшла до редколегії 15.05.2013

УДК 321.7 (73)

Х. В. Чуловська

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЕВОЛЮЦІЯ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ ДЕМОКРАТІЇ: ПОЛІТИЧНИЙ ДОСВІД США

В статті розглянуто американські теорії демократії в їх еволюційному аспекті. Проаналізовано еволюційний характер демократії в США. Досліджено плюралістичну та елітарну демократію як вияв стабільності демократичного ладу США. Виявлено унікальність демократичності даної країни.

Ключові слова: демократія, теорії демократії, стабільна демократія в США

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Протягом ХХ століття американська політична наука посіла провідне місце у світі в галузі розробок проблем, пов'язаних з демократією. Американські вчені-політологи створили велику кількість теорій і концепцій, за допомогою яких вони намагалися проаналізувати стан демократії в різних країнах. Пов'язано це з тим, що тема американської демократії – одна з популярних не тільки серед фахівців, що вивчають США, але і в світовій політичній і політологічній літературі в цілому. Бо ще з часів А. де Токвіля і донині саме американська модель часто розглядається як зразок демократії, якому повинні слідувати країни, охочі називатися такими або які надумали створювати демократичну модель. Але, незважаючи на той факт, що було опубліковано чимало наукових праць, в яких піддавались аналізу сучасні американські теорії демократії, рівень вивченості останніх можна визначити як недостатній. По-перше, велика кількість праць, написаних американськими вченими і присвячених дослідженню проблем демократії, залишилася поза увагою критиків. По-друге, існуючі оцінки не завжди адекватно розкривають сутність зазначених теорій. Виходячи з цього, актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу здобутків американської політичної науки щодо демократії, їх теоретичного переосмислення з урахуванням нових політичних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання поданої проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Багато дослідників розглядають проблему демократії та втілення її базових характеристик в реальному житті. Американську модель демократії досліджували: А. де Токвіль, Р. Даль, Й. Шумпетер, П. Бахрах, Д. Хелд, К. Пейтман, Ф. Закарія, В. Согрин та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Для нашого дослідження важливим є аналіз американських теорій демократії, для досягнення цієї цілі були поставлені такі дослідницькі завдання: розглянути еволюцію концепцій демократії в США, здійснити глибокий та критичний аналіз плюралістичної та елітарної моделей демократії, як моделей стабільної демократії в Північній Америці.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На рубежі ХХ–ХХІ століть демократія дедалі чіткіше проявляється як об'єктивна закономірність світового політичного розвитку. Разом із тим усе більше спостерігаються тенденції до «втоми» від демократії як у розвинених західних країнах, так і у перехідних суспільствах. Як наслідок – виникають різноманітні концепції демократії, що виходять з існування моделей, які суттєво відрізняються від класичної. В різноманітних теоріях або концепціях демократії знайшла свій вияв головна суперечність демократії – суперечність між ідеєю демократії як повновладдя народу і неможливістю її практичного втілення (Beshler 1994, p. 22) [3, с. 22].

Будувати демократію в Америці було, звичайно, легше, ніж у Європі, не кажучи вже про Азію. Тим не менше багато американських дослідників наполягають на тому, що Сполучені Штати демократію вистраждали. Як пише у своїй новій книзі «Сходження американської демократії. Від Джефферсона до Лінкольна»

професор Принстонського університету Шон Віленц: «Американська демократія не зійшла подібно сонцю в призначений природою час історії. Її підйом став результатом людських конфліктів, пристосувань і непередбачених подій, а ті результати, які ми маємо, могли б бути зовсім іншими» (Ganzhurov 2012, p. 14) [6, с. 14]. На думку Віленца республіка 1780-х років «не була демократичною, та й ті, хто управляв нею, не збиралися робити її такою» (Ganzhurov 2012, p. 16) [6, с. 16]. Але тут же додає: «У юній республіці існували важливі елементи демократії». І їх подальше «нарощування» відбувалося в боротьбі, що розтягнулася на два століття. Боротьбі за скасування рабства, боротьбі за надання виборчих прав ширшому колу білих чоловіків, боротьбі за надання виборчих прав жінкам, боротьбі афроамериканців за свої права і т. п. Ця боротьба була не тільки вперта, але часом і кривава.

В США протягом більшої частини їх історії єдиною демократичною моделлю визнавалася та, яку можна назвати класичною і яка йде корінням з античності. Відповідно до неї, демократія означає безпосередню участь всіх громадян даного суспільства в організації і здійсненні політичної влади. Саме ця модель ототожнювалася з демократією в північноамериканському суспільстві з моменту виникнення США і аж до ХХ ст.

Важливим фактом є те, що ні в Декларації незалежності, ні в Конституції США мінезустрінемо слова «демократія». Рівним чином ніхто з «батьків-засновників», включаючи автора «Декларації незалежності», не називав себе демократом. «Ми всі, пояснював Джефферсон, виступаючи як від імені своїх прихильників, так і від імені опонентів, – республіканці, ми всі – федералісти» (Andriychuk 2012, p. 7) [1, с. 7]. Це вельми показова самоідентифікація, що характеризує менталітет людей: вони вважали себе революціонерами, федералістами, республіканцями, але тільки не демократами. Більше того, багато дослідників вважають, що найважливішим завданням Конвенту, що зібрався у Філадельфії (і засідав при закритих дверях), було створення такої конституції, яка запобігла б розвитку країни по демократичному шляху. Конституція, за задумом її творців, була покликана зміцнити панування влади імущих, щоб позбутися від «жахів неконтрольованої демократії», «знайти свого роду притулок від демократії».

«Батьки-засновники з великою підозрою ставилися до слова «демократія». Для них воно означало різновид прямого самоврядування, що мав практичний сенс лише в невеликих громадах. Вони воліли використовувати слово «республіка», яке також означає правління народу – буквально «суспільна справа» – але не несе з собою такого змісту, як демократія. Республіка розумілася як альтернатива монархії, в якій жодна група, ні навіть більшість народу не займали панівного становища і в якому доброзичливе правління здійснювалося тими, хто досяг успіху в цивільних чеснотах (Gadzhiev 1996b, p. 10) [4, с. 10].

Критичне ставлення видних американських політичних діячів до демократії не було оригінальним. За визначенням Ральфа Кетчема, «... в ХVІІІ столітті демократія була грізним словом майже для всіх: воно означало безлад, насильство, нестабільність, охлократію і криваву революцію» (Gadzhiev 1996b, p. 12) [4, с. 12]. Негативне відношення до демократії було викликано, мабуть, цілим ланцюгом причин. Тут і тиск авторитету Платона і Аристотеля, які, як відомо, відносили демократію до порочної форми устрою держави. Тут

і тверезе усвідомлення неможливості використання інституту полісної демократії в умовах такої країни, як Сполучені Штати кінця XVIII століття. Тут і прояв настільки характерного для американських лідерів тієї епохи шанобливого ставлення до республіканського Риму, вдосконаленою копією якого вони хотіли бачити Америку.

Оформлення американського демократичного архетипу відноситься до періоду XVII-XVIII ст., який в свою чергу може бути розділений на колоніальну епоху і епоху становлення США. У першу епоху американська модель імітувала англійський варіант «змішаного правління»: губернатори уособлювали монархічну гілку, призначувані ними посади – аристократичну, а виборні асамблеї – демократичну. Демократичні початки були виражені слабо: виборчим правом користувалися дорослі білі власники – чоловіки, як правило, протестантського віросповідання (кількість виборців не перевищувала 15 % населення колоній), голосування було відкритим, за депутатські місця в асамблеях боролися найбільш заможні сімейні клани. Ця модель зазнала принципової зміни в епоху Американської революції кінця XVIII ст., що розпочалася в 1776 р. з проголошення незалежності США. Революція виникла як антиколоніальна війна, але в її ході почалися глибокі внутрішні перетворення, які зачепили в першу чергу політичну владу. Американці розділилися на дві групи: перша цілком задовольнялася косметичними змінами, а друга націлилася на радикальні перетворення. Протягом всієї революції (з 1776 по 1783 р.) домінувала друга група, що добилася серйозного успіху. В її політичній ідеології як раз і взяла гору прихильність класичної демократичної моделі, що зробила вплив і на політичну практику.

Політичне піднесення неможливих верств стало головним боєм для верхнього класу на протязі всієї Американської революції, але тільки після її завершення еліта отримала реальну можливість серйозної зміни балансу сил і політичної влади на свою користь. Бажання еліти втілювалися у федеральній Конституції 1787 р., яка «піднялася» над конституціями штатів і затвердила міцну і сильну федеральну державу. Дослідники по-різному оцінювали Конституцію 1787 р.: деякі прирівнювали її до тріумфу демократії, інші доводили, що з її прийняттям демократія зазнала нищівної поразки.

Американська політична система набула завершеного вигляду із створенням в 1790–1810-і рр. двопартійної системи. Її виникнення призвело до формування моделі партійно-політичного плюралізму, характерною для всієї наступної американської історії. Конституція республіки не ставить обмеження на кількість можливих партій, насправді, вона взагалі не передбачає їхнього існування. Щоправда, законодавство країни передбачає привілеї для кандидатів від партій перед незалежними кандидатами на виборах, проте це ще не пояснює домінування саме Демократичної та Республіканської партії при владі.

В цілому політичну модель, що сформувалася в період створення США, можна визначити як елітарно-представницьку демократію. Але вона не жила повністю моделі прямої демократії, популярної в революційний період. Остання зберігала вплив і в наступний період, але її питома вага в американській політичній культурі не збільшувалася, а панування моделі елітарно-представницької демократії залишалося непохитним.

Сьогодні вчені сперечаються, яка модель демократії є найбільш вдалою для США, деякі науковці взагалі беруть під сумнів демократичність політичного устрою

в Північній Америці. «Демократія сама по собі не благо. Вона стає благом, тільки якщо її супроводжує свобода та законність» – така основна ідея книжки «Майбутнє свободи. Неліберальна демократія вдома і за кордоном», що вийшла з-під пера американського політолога індійського походження Фаріда Закарії. «Мода» на демократію така сильна, що навіть найжахливіші диктатори сучасності проводять усенародні вибори, в яких вони, зрозуміло, перемагають зі стовідсотковим результатом. Сьогоднішня демократія – це не просто форма державного управління, а ширше – спосіб життя. Яскравою рисою американської демократичної системи є її... недемократичність – так багато в ній обмежень, що накладаються на волю народу й народних обранців. Зрештою, знаменитий Білль про права – це список того, чого урядові не слід робити, незалежно від бажань більшості. З трьох американських гілок влади найавторитетнішим є Верховний суд, очолюваний дев'ятьма особами, котрі призначаються на цю посаду довічно. Американський сенат – один із найменш репрезентативних виборних органів у світі й поступається за цією характеристикою хіба що англійській палаті лордів. З іншого боку, американська демократична система добре захищає інтереси будь-якої своєї меншини, що, по суті, суперечить «чистій» демократичній ідеї як владі народу, тобто більшості. Найважливіший суспільний прощарок, який забезпечує сталість і процвітання американської системи, – численні й потужні приватні бізнеси та неурядові об'єднання, інакше кажучи, те, що називається громадянським суспільством (Zakariya 2004, p. 123) [8, с. 123].

Отже, у професійному науковому співтоваристві немає єдності у визначенні характеру американської демократії. Загалом, можна перерахувати основні класичні моделі демократії в США, це – плюралістична, елітарна та партисипаторна.

Теорія плюралізму отримала широке розповсюдження, насамперед, в американській політичній науці, про що свідчать роботи таких її представників, як К. Левенштайн, Р. Даль, К. Дойч тощо. Важливий внесок до теорії плюралізму внесли американські вчені-політологи. Одним з джерел політичного плюралізму можна вважати погляди Дж. Медісона та О. Гамільтона. Дж. Медісон зазначав, що перешкоджати різноманіттю груп, думок, тобто плюралізму, означає обмежувати або знищувати свободу.

Ще одним джерелом формування плюралістичної теорії є концепції груп інтересів Артура Бентлі. Саме А. Бентлі вводить до наукового обігу поняття «групи інтересів», до яких він відносив різноманітні організовані групи людей, які мають певну мету і висувають певні вимоги до політичної влади. Індивідуальна поведінка учасників політичного процесу розглядалася ним через взаємодію груп, до яких індивіди залучалися з різних причин і мотивів (Krasin 2006, p. 131) [9, с. 131].

Значний внесок в теорію плюралістичної демократії було зроблено Р. Далем, який вважав, що суспільство – це не просто сукупність окремих індивідів, це й сукупність відносин між індивідами та різними підсистемами. Демократичний політичний процес за Р. Далем, це – взаємодія політичної конкуренції за чіткими і відомими правилами організованих меншин (еліт) і політичної участі у виборах, референдумах, масових акціях тощо неорганізованої більшості (мас).

Отже, як ми бачимо, концепція плюралістичної демократії переносить акцент із загальної маси виборців на організовані групи інтересів, відповідно

до плюралістичної концепції, демократія являє собою форму правління, яка дозволяє багатоманітним суспільним групам вільно висловлювати свої інтереси і знаходити у конкурентній боротьбі компромісні рішення, які і відображають баланс цих різноманітних інтересів. Проте, свого роду «ахілесовою п'ятою» плюралістичної теорії демократії постає уявлення про те, що всі політичні сили здатні об'єднатись і прийняти рішення з урахуванням інтересів всіх груп. Ця теорія абсолютизує нейтральність держави і ігнорує той факт, що економічно сильні групи інтересів організовані краще, більш активні, і відповідно, мають більше можливостей впливу на владу, аніж найменш забезпечені групи населення.

Не зважаючи на власні недоліки, плюралістична концепція демократії знайшла своє визнання та застосування в багатьох країнах світу, зокрема, і в США. Давно і справедливо однією з головних демократичних цінностей в США визнається політичний плюралізм. Це можна простежити і на наявності великої кількості груп інтересів. Політична роль лобістських організацій зростає настільки, що їх критики заговорили про наявність у США владного «залізного трикутника» – альянсу лобістів, законодавців і державних чиновників.

Найважливішою опорою політичного плюралізму в США були і залишаються політичні партії. На сучасному етапі серед американців висловлювалася думка, що значення партій скорочується, що їх витісняють інші інститути, в першу чергу групи інтересів. Партії дійсно поступилися низкою своїх функцій іншим інститутам громадянського суспільства, але їх роль в політиці і вплив на систему політичної влади зберігаються.

Специфіка соціального розвитку США і соціальної структури американського суспільства не сприяла широкому поширенню в країні відверто елітистських теорій демократії. Та й власне уявлення про еліти в американців було іншим, ніж в більшості європейців. Тим не менше елітистські теорії були присутні в американській демократології. І суттєво те, що активну роль в їх створенні відігравали вихідці з Європи.

Цікаві роздуми щодо співвідношення демократії і елітизму містить праця «Іронія демократії» Т. Дая та Х. Зіглера. Авторами не піддається сумніву той факт, що управляють завжди еліти, а не маси. «Еліта – це та меншість суспільства, яка володіє владою. Маси – це більшість, у якої її немає. Влада – це можливість брати участь в розподілі матеріальних благ в суспільстві». «Демократія, – роблять висновок автори, – правління народу, але збереження демократії покладено на плечі еліти. В цьому полягає іронія демократії: еліти повинні правити мудро, для того щоб правління народу вижило» (Daj 1984, p. 92) [7, с. 92].

І хоч основні елементи елітизму були запозичені сучасною американською політологією з робіт європейських засновників буржуазної політичної науки і соціології, а елітизм виростав на європейському ґрунті, в той час, коли США були її периферією, сьогодні концепція «демократичного елітизму» – одна з найбільш впливових в США. Багато вчених вважають, що традиційна дилема «елітизм-демократія» вирішується тепер на користь елітизму. Так, американський політолог С. Волін констатує: «Деякі сучасні теоретики повністю відкинули традиційний демократичний аргумент щодо того, що саме підтримує демократію і що їй загрожує. Нова концепція стверджує, що збереження демократії залежить від спроможності еліт захистити систему від мас, в той час як традиційний демократичний

довід визначав еліти як одну з головних небезпек, що загрожують системі» (Wolin 1967, p. 9) [11, с. 9].

У сучасних США елітарний компонент продовжує очолювати політичний процес, а еліти, приймаючи мінливі правила політичного процесу, його контролюють і часто майстерно направляють, так що і демократія, і плюралізм будуть підвладні еліті. Підконтрольність демократії соціально-політичній еліті, на наш погляд, і представляє американський варіант керованої демократії. Керованість американської демократії досягається не за допомогою вказівок, порад і директивних акцій держави та її глави, а за допомогою свого роду «невидимої руки». Але «рука» ця залишається невидимою тільки для недосвідченого ока, а професійні дослідники досить точно її виявляють і відтворюють у своїх працях. Один з найбільш авторитетних ліволіберальних політологів США Дж. Домхоф доводить, що верхній клас підпорядковує собі американську політику за допомогою чотирьох стратегічних процесів: вмілого лобювання своїх економічних інтересів у системі державної влади; використання різноманітних інститутів, способів і механізмів для вироблення і прийняття прийнятних політичних рішень; участі у відборі кандидатів на державні та політичні посади; активного впливу на систему освіти, культури, засоби масової інформації з метою утвердження та підтримання в суспільстві цінностей і стереотипів, що увічнюють його класову гегемонію (Daj 1984, p. 111) [7, с. 111].

На закінчення треба зазначити одну з найважливіших, іманентних причин збереження в США протягом всієї їхньої історії елітарної моделі демократії та нерівного впливу на владу різних соціальних груп. Вона закладена в природі громадянського суспільства, зразком якого в політичній науці вважаються Сполучені Штати. Широко визнано, що головне достоїнство громадянського суспільства – вільне співіснування і конкуренція різноманітних соціальних, економічних і політичних інтересів, що, як свідчить світовий досвід, створювало найкращу (з відомих на практиці) першооснову суспільного прогресу.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямку. Сполучені Штати Америки – це країна, яка дала світу цілу плеяду визначних умів, науковців, вчених, які трудилися в руслі демократології, які не просто зробили внесок в цю наукову нішу, а створювали її. Та попри все, у професійному науковому співтоваристві немає єдності у визначенні характеру самої американської демократії. Наприклад, серед американських політологів існує декілька основних точок зору на це питання. Перша полягає в тому, що в США має місце якщо і не зразкова, то «реальна демократія», відповідна національній історичній органіці. Друга, протилежна точка зору зводиться до того, що політична система США – це псевдо демократія, елітарно-олігархічна. Прихильники третьої точки зору розглядають американську політичну владу як плюралістичну. Згідно четвертій точці зору, американське політичне правління представляється гібридним, в якому присутні і народовладдя, і елітизм, і плюралізм.

В кожній, окремо взятій, демократичній державі та чи інша модель демократії не може бути представлена в чистому вигляді, тому ми можемо спостерігати поєднання цих моделей між собою, що побачили ми на прикладі США. Демократична та стабільна модель даної країни є вдалим синтезом різних теорій, який нажал,

придатний тільки для цієї держави, адже ґрунтується на національному американському характері, менталітеті. Та варто зазначити, що в цьому синтезі переважає елітарно-плюралістичний компонент, який і супроводжує демократичний лад США від його становлення і до сьогодні.

Бібліографічні посилання

1. Андрійчук Т. Вимірювання демократії: теоретичні та емпіричні підходи / Т. Андрійчук // Політичний менеджмент. – 2012. – №3. – С.3-11.
2. Баталов Я. Идея демократии в Америке XX века / Я. Баталов // США. Канада. Экономика. Политика. Культура. – 2006. – №4. – С.3-26.
3. Бешлер Ж. Демократия. Аналитический очерк / Ж. Бешлер – М., 1994. – С. 22.
4. Гаджиев К. Эпоха демократии? / К. Гаджиев // Вопросы философии. – 1996. – № 9. – С. 3–22.
5. Гаджиев К. Теория демократии и принципы правового государства / К. Гаджиев. Политическая наука – М., 1996. – С. 135 – 172.
6. Ганжуров Ю. Представницька демократія чи пряме народовладдя: критерії оцінки / Ю.Ганжуров // Політичний менеджмент. – 2012. – №5. – С.13 – 18.
7. Дай Т. Демократия для элиты. Введение в американскую политику / Т. Дай, Л. Зиглер. – М., 1984. – 167с.
8. Закария Ф. Будущее свободы: нелиберальная демократия в США и за их пределами / Ф. Закария. – М.: Науч.-изд. Центр «Ладомир», 2004. – 326 с.
9. Красин Ю. Метаморфозы демократии в изменяющемся мире / Ю. Красин // Политические исследования. – 2006. – №4. – С. 127 – 138.
10. Согрин В. В. Мифы и реалии американской истории / В. В. Согрин – М., 1986 – 256с.
11. Wolin S. Foreword to the Theory of Democratic Elitism: A Critique. / S. Wolin – Boston–Toronto, 1967, p. IX.

Чуловская К. В. Эволюция современных теорий демократии: политический опыт США

В статье рассмотрены американские теории демократии в их эволюционном аспекте. Проанализированы эволюционный характер демократии в США. Исследованы плюралистическая и элитарная демократия как проявление стабильности демократического строя США. Выявлено уникальность демократичности данной страны.

Ключевые слова: демократия, теории демократии, стабильная демократия в США

Chulovska K. V. The evolution of modern theories of democracy: the political experience of the USA

The article was considered the American theory of democracy in their evolutionary context. Was analyzed the evolutionary nature of democracy in the United States. Was Researched pluralist, elitist, democracy as a sign the stability of the U.S. democratic system. We found unique democracy of this country.

Keywords: democracy, democratic theory, a stable democracy in the USA.

References

- Andrijchuk T., 2012. 'Vimirjuvannja demokratii: teoretichni ta empirichni pidhodi' [Measuring democracy: theoretical and empirical approaches], *Politichnij menedzhment* [Policy Management], №3, pp. 3–11.
- Batalov Ja., 2006. 'Ideja demokratii v Amerike XX veka' [The idea of democracy and the XX century America], *SShA. Kanada. Jekonomika. Politika. Kul'tura* [USA. Canada. Economy. Policy. Culture], №4, pp. 3–26.
- Beshler Zh., 1994. *Demokratija. Analiticheskij ocherk* [Democracy. Critical Survey], M.
- Daj T., 1984. *Demokratija dlja jeliti. Vvedenie v amerikanskiju politiku* [Democracy is for the elite. Introduction to American politics], M.
- Gadzhiev K., 1996a. 'Teorija demokratii i principy pravovogo gosudarstva' [The theory of democracy and the rule of law], *Politicheskaja nauka* [Political science], M.
- Gadzhiev K., 1996b. 'Epoха demokratii?' [The era of democracy?], *Voprosy filosofii* [Problems of Philosophy], № 9, pp. 3–22.
- Ganzhurov Ju., 2012. 'Predstavnic'ka demokratija chi prjame narodovladdja: kriterii ocinki' [Representative democracy and direct democracy: the evaluation criteria], *Politichnij menedzhment* [Policy Management], №5, pp.13 – 18.
- Krasin Ju., 2006. 'Metamorfozy demokratii v izmenjajushhimsja mire' [Metamorphosis of democracy in the changing world], *Politicheskije issledovanija* [Political Studies], №4, pp. 127 – 138.
- Sogrin V. V., 1986. *Mify i realii amerikanskoj istorii* [Myths and realities of American history], M.
- Wolin S., 1967. *Foreword to the Theory of Democratic Elitism: A Critique*, Boston–Toronto.
- Zakarija F., 2004. *Budushhee svobody: neoliberal'naja demokratija v SShA i za ih predelami* [The future of freedom: the neo-liberal democracy in the United States and beyond], Nauch.-izd. Centr «Ladomir», M.

Надійшла до редколегії 15.05.2013

УДК 18

Т. Ю. Артеменко

Санкт-Петербургский государственный университет

НОМО AESTHETICUS – НОВЫЙ СУБЪЕКТ ЭСТЕТИКИ И ПОЛИТИКИ

Поиски новых оснований для концептуализации субъективности все чаще сводятся к эстетическому дискурсу. При этом центральным вопросом этих поисков является тема исключительно политическая – как возможно единство общества в постидеологическую эру. Homo aestheticus – это концепт, который является попыткой решения вопроса о том, как соотносится сегодня частное и общее, интимное и публичное.

Ключевые слова: Homo aestheticus, sensus communis, эстетика и политика, чувственность.

В философии XX века почти нормальным явлением стали постоянные повороты и пересмотры всех основ. Не исключением оказался и вопрос о сущности человека, поэтому не удивительно, что результатом эстетического поворота стало рождение концепта homo aestheticus.. Другой вопрос, чем был обусловлен этот поворот, и что конкретно выражает этот концепт. Поэтому в этой статье мы предлагаем детально рассмотреть, что за собой скрывает это понятие, почему оно возникло именно сейчас, на какие проблемы оно указывает и какие

перспективы для теоретической мысли открывает.

Концепт homo aestheticus был введен одновременно (в 1990 и 1992 году соответственно) двумя авторами Элен Диссанайк и Люком Ферри. Оба они представители совершенно разных подходов: Элен Диссанайк – антрополог, и свои рассуждения основывает на обширном эмпирическом материале, Люк Ферри – представитель «чистой» философии, он строит свои рассуждения на анализе трудов Канта, Гегеля и Ницше. Но оба они, тем не менее, сходятся в одном – попытке